

Schaktkontroll vid

Bromma kyrka

Arkeologisk förundersökning, schaktkontroll vid Bromma kyrka, Bromma socken, Stockholms stad, Uppland

Rapport 2012:41
Tove Stjärna

Schaktkontroll vid

Bromma kyrka

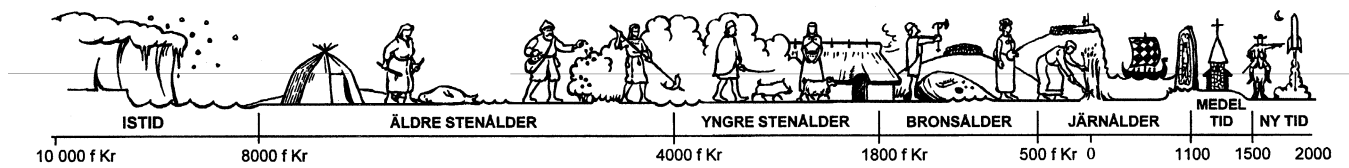
Arkeologisk förundersökning, schaktkontroll vid Bromma kyrka, Bromma socken, Stockholms stad, Uppland

Rapport 2012:41

Tove Stjärna

Sickla Industriväg 5B, 131 54 NACKA
Tel vx 08-586 194 00, info 08-586 194 01
Fax 08-32 32 72, E-post museet@stockholmslansmuseum.se

Tidsaxel: Mats Vänehem

Omslag: Schaktets anslutning till sakristian. Foto Tove Stjärna

© Stockholms läns museum
 Produktion: Stockholms läns museum
 Redaktionell bearbetning: Tove Stjärna

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Nacka 2012

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Bakgrund	4
Syfte och metod.....	4
Resultat	5
Administrativa uppgifter	8

Figurer

Fig. 1. Översiktskarta

Fig. 2. Fastighetskartan

Fig. 3. Schaktplan

Fig. 4. De fyra stenplattor som påträffades i gången invid bogårdsmurens port.

Fig. 5. Schaktets sträckning mot öst, mot bogårdsmuren

Fig 1. Översiktskarta. Den röda markeringen visar undersökningsområdet, skala 1:50000.

Sammanfattning

Stockholms länsmuseum utförde 2012-08-22 en arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning i samband med ledningsdragning inom Bromma kyrkogård. Uppdraget skedde efter beslut av Länsstyrelsen med stöd av 2 kap. 13 § KML. En del av en eventuell stenläggning påträffades, dock så pass ytligt att den troligen är av sent datum. I övrigt påträffades inget av antikvariskt intresse.

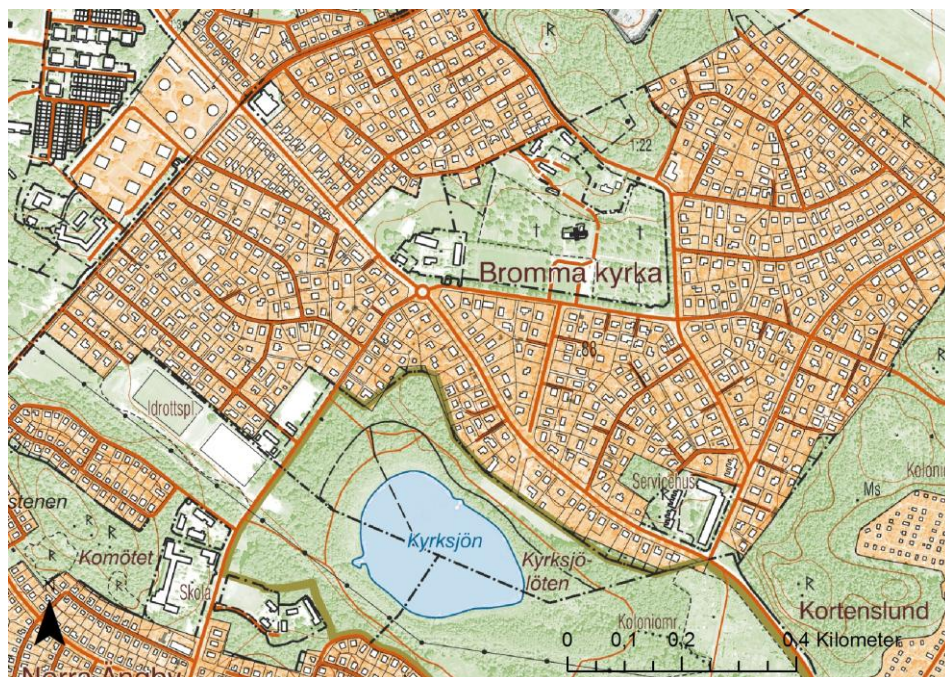

Fig 2. Utsnitt ur fastighetskartan. Skala ca 1:10 000.

Bakgrund

Bromma församling planerar att lägga ned ledningar i samband med installation av bergvärme i Bromma kyrka. Bromma kyrkas äldsta delar byggdes på 1100-talet med flera till- och ombyggnader under senmedeltid och senare tid. Länsstyrelsen i Stockholm gjorde därför bedömningen att det skulle kunna finnas rester av äldre lämningar i gångarna där schaktning planerades varför beslut fattades om arkeologisk schaktkontroll (Lst beslut 431-6206-2012).

Ledningsdragningen kom delvis att ske efter en annan sträckning än den i Länsstyrelsens beslut markerade då större delen av dragningen kom att göras utanför bogårdsmuren istället för innanför. Schaktövervakning kom därför efter samråd med Länsstyrelsen även att ske en bit utanför bogårdsmuren.

Syfte och metod

Syftet med schaktkontrollen var att säkerställa att ingen fast fornlämning skadades i och med ledningsdragningen. Arbetet utfördes till största delen med grävmaskin och med 0,5 meters planskopa ned till ett djup av 0,6-0,7 meter. Totalt övervakades en cirka 45 meter lång sträcka.

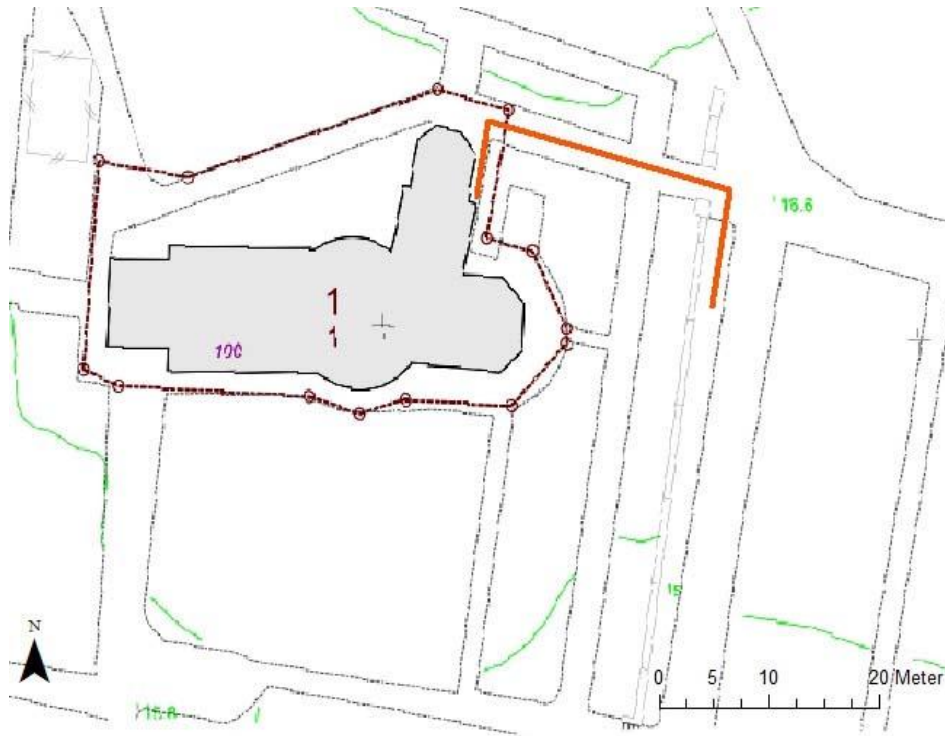

Fig. 3. Kyrkan med schaktdragningen markerad. Skala 1:500.

Resultat

Schaktningen skedde från kyrkobyggnadens norra del, sakristian, och vidare österut mot bogårdsmuren och porten i denna. Schaktningen skedde i befintliga grusgångar inne på kyrkogården (se figur 3). Utanför bogårdsmuren övervakades en sträcka av cirka 15 meter.

Vid övervakningen kunde konstateras att schaktningen till övervägande del skedde inom äldre ledningsschakt. Fyllningen utgjordes dels av fyllnadsmassor, grusig sand, som påförts i och med den äldre ledningsdragningen och dels material från omrörda lager. Enstaka människoben och djurben framkom vilka efter samtal med församlingen lades tillbaka vid igenfyllningen. Djurbenen bestod av ett fotben från ett större djur, troligen från häst, samt del av ett icke artbestämt rörben. Människobenen utgjordes av två fragment av skalltak samt ett fragment av rörben. Då fyllningen var omrörd gick det inte att knyta vare sig människoben eller djurben till någon säkrare kontext. Människobenen bör höra till kyrkogården då flertalet gravar troligen har grävts sönder med tidens gång. Spår av någon söndergrävd grav kunde dock inte ses i schaktet. Djurbenen kan ha kommit till platsen tillsammans med fyllnadsmassor även om en äldre kontext knuten till platsen inte går att utesluta. I Sveriges kyrkor finns det en uppgift om att kyrkogården i början på 1800-talet var i mycket dåligt skick och att den hade "utseende mer af en afräddtsplats än kyrkogård, i det at människoben och huvudskålar legat kringströdde nästan öfver alt derstädes, hvaraf Svinkreatur ätit" (Curman & Roosval 1940:8) Även om dessa uppgifter kan vara något överdrivna kan det vara en förklaring till förekomsten av djurben på platsen.

Cirka en halvmeter in på kyrkogården, precis framför porten i bogårdsmuren påträffades fyra flata stenplattor. Dessa låg på ett djup av 0,15 meter och under plattorna följde samma typ av fyllnadsmaterial som i övriga schaktet varför stenläggningen troligen hör till en relativt sen fas i kyrkans historia (se figur 4). Läns museet rekommenderade att plattorna tas om hand av kyrkan.

Utanför bogårdsmuren övervakades en sträcka av cirka femton meter. Även här bestod fyllningen av samma material som inne på kyrkogården. Precis utanför porten i bogårdsmuren påträffades en huggen sten, cirka 1,5 m lång och 0,8 m bred. Denna kan ha ingått i en äldre konstruktion, något som dock inte gick att utreda närmare utan att öppna upp en betydligt större yta. I övrigt påträffades inget av antikvariskt intresse.

Fig. 4. De fyra stenplattor som påträffades i gången invid bogårdsmurens port. Foto Tove Stjärna.

Fig. 5. Schaktets sträckning mot öst, mot bogårdsmuren. Foto Tove Stjärna.

Referenser

Curman, S. och Roosval, J. 1940. Bromma kyrka och västerledskyrkan i Stockholm. Sveriges kyrkor. Band VIII, häfte 1. Stockholm

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-6206-2012
Stockholms läns museums diarienummer:	2012:066
Landskap:	Uppland
Kommun:	Stockholm
Socken:	Bromma
Fastighet:	Bromma kyrka
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning (schaktkontroll)
Orsak till undersökningen:	Ledningsdragning
Uppdragsgivare:	Bromma församling
Undersökningsperiod:	22 augusti 2012
Projektledare:	Tove Stjärna
Fältpersonal:	Tove Stjärna
Arkivmaterial:	Förvaras i Stockholms läns museums arkiv